

Николай Боев - in memoriam (1922 - 1985)

Професионалист зоолог, енциклопедист и ерудит, художник и поет, акумулатор на всякакви познания от етнография и история до тънкостите на акваристиката и гълъбарството.

Николай Крумов Боев може да бъде наречен и баща на съвременната природозащита у нас. Сред зоолозите той е известен същевременно като безспорен авторитет в орнитологията, въпреки че познанията му в други области на зоологията, например териологията, съвсем не бяха по-малки. Надарен с ярки качества, личността на Николай Боев трудно се поддава на еднозначна класификация. Сложно устроен като характер, криещ тънка и ранима душевност, странно съчетана с една съвсем не деликатна и дори малко гротескна външност, Николай Боев бе приживе обект на противоречиви оценки. В своята среда той бе известен най-вече с оригиналния си, макар и понякога госта грубичък хумор. Анекдотичните легенди за него продължават да се разказват не само от близките му колеги, но и от тези които не са имали възможността да го познават.

Роден е на 8.05.1922 г. Детството си е прекарал в Айтос и Варна. Завършил е Биологическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1947 г. Кариерата си на зоолог, Николай Боев, един от най-талантливите естественици у нас от следвоенната епоха, започва в Софийския зоопарк. От 1950 г. работи като младши научен сътрудник в тогавашния Зоологически институт с музей към БАН (днес този музей е прераснал в Национален природонаучен музей). От 1968 г. е старши научен сътрудник в Комисията по защита на природата към БАН. В края на 60-те год. и началото на 70-те това малко академично звено, превърнало се по-късно в НКЦЕОВОС/БАН (днес Централна лаборатория по обща екология) кипи от идеи, постоянен генератор на които е Николай Боев.

Безспорно е влиянието на Н. Боев върху развитието на съвременната природозащита в България. Негова е идеята за създаването на Червената книга на България, окачествена по-късно в списание „Nature“ като едно от най-големите постижения на БАН.

Най-известен Н. Боев остава с изключителното количество природонаучни популярни четива, статии, книги (общо около 600 на брой).

Написани със завидно белетристично майсторство, тези произведения имат определено значение за популяризирането на знанията за дивата природа и за пропагандиране на природозащитната идея у нас. Николай Боев остави в наследство и един природонаучен музей - музея в Комел, чиято експозиция е създадена от естественика.

По време на най-активната си дейност Н. Боев води оживена кореспонденция и поддържа приятелски връзки с редица световни знаменитости в зоологията и природозащитата като G. Mountfort, K. Voous, B. Г.Гептнер, А.Н. Формозов, Н. Kumerloeve, G. Mauersberger, E. Moltoni, K. Bauer, Sir Peter Scott. Най-ласкави оценки и признание неговите постижения и ерудицията му са получавали както в адресирани писма, така и в разговори с колеги, от естественици като прочутия зоолог Георгий Дементьев, Jean Dorst - бивш директор на Националния музей по естествена история в Париж, R. D. Etchecorag, известен с капиталните трудове „Птиците на Близкия и Средния Изток“ и „Птиците на Китай, Монголия и Корея“ и др.

Неизкушен от кариерата и неотличаващ се с практичност, Николай Боев така и не можа да публикува повечето от най-оригиналните си научни идеи и изследвания и отнесе със себе си толкова много интересни размисления и натрупани познания. Между по-известните му научни приноси остават: написаният в съавторство с Цоло Пешев кратък определител на гръбначната фауна на България (1962); съобщаването на нови видове птици и бозайници за фауната на страната като средния корморан (1955), степния пор (съобщен в съавторство с акад. И. Буреш, 1951); установяването на присъствието на бобъра по нашите земи до 18 век.

Неуспял да излее върху хартия всичките си оригинални научни идеи Н. Боев успя да зареди с идеи, знания и ентузиазъм много групи хора около себе си и в това се състои особено значението на неговото дело. Редица от най-изтъкнатите днес естественици, зоолози и природозащитници са горди да се нарекат негови ученици или най-малкото са поели, осъзнато или неосъзнато, по нещо от неговите внушителни познания и мироглед.

Николай СПАСОВ